

A Colosseum

az ókori építőművészet
egyik lenyűgöző alkotása

Nehéz megmondani, hogy ennek a fantasztikus építménynek a megdöbbentő nagysága vagy a tökéletessége csodálatraméltóbb-e.
James Boswell

A Colosseum Róma egyik jelképe, a Szent Péter Székesegyház, a Pantheon, a Trevi-kút, a Spanyol lépcső és II. Viktor Emánuel emlékműve mellett a képeslapokon legtöbbet látott monumentális építmény. Valahányszor az ember kiszáll a Colosseo metróállomásnál, újra és újra kényszerrel érez arra, hogy körbejárja, megcsodálja, bemenjen és ámuldozzon a csodálatos építmény láttán.

A modernkori centuriók és gladiátorok – sokszor kitéve az időjárás szeszélyének is – a Colosseum előtti téren gyülekeznek. Örömmel tesznek eleget – persze szabott áron – a turisták kérésének, hogy velük együtt fényképezzék le őket. Mindenki jól jár, a turisták otthon büszkén mutatják a képeket, a centuriók és gladiátorok utódai pedig ebből élnek.

A Colosseum körüli tér valószínűleg azon kevés helyek egyike, ahol az ókori Róma eredeti településszintje megtalálható. A kb. 2600 éves Rómában számos réteg ülepedett le az évszázadok során, évenként 7,5 mm réteg halmozódott fel, ez 8-15 m közötti vastag üledéket jelent.

Azt tartják, hogy Rómában 300.000 macska él, ebből 120.000 az utcákon, de a Colosseum belsejében is legalább 200.

Történet

Róma egyetlen korábbi, kőből épült amfiteátrumát Statilius Taurus építtette i.e. 29-ben. Caligula (i.sz. 12–41) hozzákezdett a saját amfiteátruma felépítéséhez, azonban halála után Claudius (i.sz. 10–54) leállította a munkálatokat. Nero császár a Campus Martis területén saját amfiteátrumot emeltetett, a történészek szerint csodálatosan szép építmény volt, amelyet az i.sz. 64-es nagy tűzvész elpusztított.

Vespasianus császár a római polgárok megbékítése érdekében politikai gesztusokat tett, visszaadta a Nero idején a városközpontban lefoglalt földterületeket, és az új Colosseum azon a helyen épült, ahol korábban a Nero palota parkjában egy hatalmas mesterséges tó állt. Az építkezést 72-ben kezdték el, és Vespasianus fia, Titus avatta fel 80-ban. Építése kevesebb, mint 10 évig tartott, ez egy fantasztikus teljesítmény volt, ha összevetjük azzal, hogy a II. Viktor Emánuel király nevét viselő emlékművet – modern technikai eszközök segítségével – 40 évig építették.

A régészek szerint az építkezést négy különböző vállalkozó kezdte párhuzamosan, mert az egyes részek között árnyalatnyi különbséget lehet felfedezni. A Colosseum megnyitása alkalmával 100 napos ünnepséget rendeztek. A megnyitó napján több ezer vadállatot öltek meg.

A Colosseumot több mint négy és fél évszázadon keresztül használták, 81–82-ben Titus testvére, Domitianus fejezte be az építkezést. Az 1. század végén Nerva és Traianus végeztetett rajta módosításokat, Antonius Pius (138–161) helyreállító munkálatokat rendelt el. 217-ben és 254-ben villámcsapások gyújtották fel a Colosseumot. Az utolsó gladiátor viadalt 404-ben rendezték, amikor is Theodosius megszüntette a szervezésüket. 443-ban és 477-ben ismét földrengések rongálták meg az építményt. Az 508-as földrengés idején összeomlott a küzdőtér. A cirkuszi játékok rendezése hatalmas összegeket emésztett fel, már senki sem akarta és tudta viselni a költségeit. Az utolsó colosseumi vadászatot 523-ban rendezték meg.

Ezután évszadokon keresztül elhagyatott volt. A középkorban házakat és templomokat építettek a belsejében, de erődként is szolgált. 1231-es földrengés idején az épület egy része is összeomlott. 1244-ben IV. Innocent pápa deklarálta, hogy a Colosseum az egyház tulajdonát képezi. A 14. században az Orsini és a Colonna család engedélyt kapott a Colosseumból építőanyag elhordására. Az 1451–1452-es években 2522 szekérenyi anyagot szállítottak el, többek között a Vatikán és Róma falainak építéséhez.¹ A reneszánsz alatt a pusztulása felgyorsult, építőanyaga volt templomoknak és palotáknak. 1490-től kezdve passiójátékokat tartottak benne. Az 1703-as földrengés lerombolta a Colosseum keleti részét. A küzdőtér első régészeti feltáró munkálatai Carlo Lucangeli² vezetésével 1790–1812 között kezdődtek. VII. Pius pápa 1805–1820 között felépíttette a külső téglafalat. 1828–1852 között Giuseppe Valadier³ restaurálta az észak-nyugati boltíveket. 1938–1939-ben a teljes terület és a földalatti folyosórendszer feltárása kezdődött meg. 1992–1999 között nagy helyreállító munkálatok folytak, amelyet egy magánbank finanszírozott.

A Colosseum egyetlen látványosságok színhelye volt, gladiátorok viadalát, állatküzdelmeket – a vadállatokat messze földről szállították Rómába –, és hajócsatákat is láthattak a nézők. A birodalom teljes területéről szállították az elefántokat, a medvéket, az ökröket, az oroszlánokat és a tigriseket. A tengeri csaták során a híres ütközeteket elevenítették fel, pl. a szalamiszi csatát, vagy a korinthuszi flotta megsemmisítését. Ekkor az arénát vízzel árasztották el, ezek a játékok rendkívül költségesek voltak, mert kormányozható, az eredetivel megegyező hajómodelleket kellett megépíteni.

A Colosseum építménye

A Flavius amfiteátrumként is ismert építmény ellipszis alakú, 188x156 méter méretű, négyemeletes épület, amelynek magassága 48,5 m (a mai fogalmaink szerint egy 12-15 emeletes ház magasságának felel meg).

A földszintet dór, az első emeletet jón, a második szintet jón, a felső szintet pedig korinthusi féloszlopok díszítik. Az első, második és a harmadik emeleten boltíveket, a negyediken ablakokat alakítottak ki.

A földszinti boltívek magassága 7,05 m, szélessége 4,2 m, a felső szinten a magasságuk már csak 6,45 m. A Colosseum tetején 240 gerendát rögzítettek a falba, amelyek egy hatalmas vászontetőt tartottak. Ez védte a nézőket a mediterrán záporoktól és a tűző naptól. Érdekes, hogy a hatalmas vászontetőt a közelben állomásozó birodalmi flotta matrózai mozgatták.

A lépcsőzetesen emelkedő szinteken, az egyes szektorokban – a mai stadionokéhoz hasonló befogadóképessége volt – egyszerre 50.000-75.000 ember fért be. A nézők négy, az ellipszis tengelyén elhelyezkedő főbejáraton, valamint a 76 számozott boltíves bejáraton keresztül jutottak be. Ma a Colosseum külső gyűrűjén a XXII–LIV kapuk maradtak meg viszonylagos épségben. A nézőtérre a földszinti árkádsoron keresztül jutottak be az emberek, ahonnan lépcsősorok vezettek a különböző szektorokba, amelyek az egyes társadalmi rétegek számára voltak fenntartva. A kialakított ülések dőlésszöge 37° volt, ez biztosította azt, hogy a nézőtér bármely pontjáról ragyogóan lehetett látni az arénát. Az építkezéshez travertint, tufát, téglát és cementszerű kötőanyagot használtak fel. Az építkezés során 100.000 m^3 travertint – a külső falakhoz 45.000 m^3 -t – használtak fel, amelyet a Tibur (ma Tivoli) melletti kőbányából szállítottak az építkezés színhelyére.

Az ellipszis alakú aréna nagytengelye 86 méter, a kistengelye 54 m hosszú. A küzdőtér 76×44 méter fával borított felület volt, amelyet a Monte Mario hegyeiből származó sárga homokkal borítottak be.

A küzdőtér alatt a játékokat támogató földalatti folyosórendszert, kiszolgáló helyiségeket alakítottak ki (vadállatok ketrecai, raktárak, szerszámok, emelők, amelyek segítségével az aréna szintjére juttatták fel a vadállatokat). Amikor a vadállatok az arénában voltak, védőkerítést vontak köré. A védőrács tetején körben fából készült görgőket helyeztek el, ezzel is megakadályozva azt, hogy az állatok felmásszanak a tetejére. Az aréna és az azt körülvevő fal között szervízalagút található, fülkékkel. A fülkék funkciója mind a mai napig bizonytalan, számosan úgy gondolják, hogy íjászok várakoztak ott, akik további védelmet nyújtottak és védtek a nézőközönséget a vadállatoktól. Mások szerint latrinák voltak, néhányan vízzel elárasztott területnek vélik, amely plusz védelmet jelentett a vadállatok ellen. Ezeket a fülkéket azonban csak a negyedik gyűrűn elhelyezett bejáratokon keresztül lehetett megközelíteni.

A Colosseumot évszázadokon keresztül pusztították tüzek és földrengések, a gyarló ember az építmény jelentős részét megrongálta és lebontotta, elszállították márványdíszeit és az építőköveket, számtalanszor ostromolták, volt idő, amikor Róma egy egész negyede lakott benne. Mégis, romjaiban is a római birodalom nagyságának és hatalmának legfenségesebb szimbóluma maradt.

Siposné dr. Kecskeméthy Klára

1: <http://www.the-colosseum.net/idx-en.htm> ezen a honlapon részletesen megtalálható a Colosseum története, megemlítik többek között, hogy a San Marco templom és a Palazzo Venezia is az innen elhordott kövekből épült fel.

2: A Colosseum leghíresebb fából készült modelljét készítette el, ma az École des Beaux-Arts-ban, Párizsban található.

3: Olaszország egyik legnagyobb neoklasszicista építésze volt, várostervező és archeológus is, aki 1762-ben Rómában született és 1839-ben ugyancsak Rómában halt meg.